



34

Володимир ПОРТЯНКО,
заслужений працівник культури
України

Передмови до цих трьох книжок написав академік Павло Тичина. До видання 1942 року вступне слово назване «Гнів Шевченка» (див. «Віче», № 7, 2010 р., стор. 66), а до видань 1943 і 1944 років – «Сила «Кобзаря»».

1943 рік знаменний початком визволення України від німецьких загарбників. У передмові до збірки того року читаємо:

«Книги, як і взагалі всі твори людського духу, не однаково мають долю. Одні з них, мов той листочок, що упав з верби на воду: покрутився, покрутився, і от вже його нема. Це твори естетів і всякого роду пустоцвітів літературних. Другі ж, неначе тая водорість біліда, що намагається потужний хід спинити річки: пальці її завши слизькі, витягнуті за водою. Це твори надмірних чистьох, святош і містиків непоправних, які, відставши від життя, мають, однак, гордий намір величний хід історії спинити. Та дарма! Їхні наміри самий тільки сміх у народі викликають, сміх та жалість. І от, нарешті, є ще один рід творів у житті. Вони (твори) немов та брила кам'яна, мов глиба скелі вікової висить і думу свою мовчки передумує над шумом. І брила слухає вітрів, сама ж вдивляється у піняву, у бризк і шум, що під ногами, намагаючись угадати: а де ж то є найглибша та вибоїна підводна, щоб кинутись туди і цим бо вирівняти дно, а річку новий вже напрям дати? І раптом брила, від скелі одколовшись, падає униз. І криком кричать тут береги кругом, що з несподіванки від страху затрусилась. І з дна протест старого водянним стовпом підскочив!.. Але протест старого тепер вже до чого? Він безсилий: річка ж бо, розлившись, розбившись на дельти, пішла текти другим шляхом, і вже нові береги, нові простори закликають вперед її, весь час приваблюючи квітами запашними та травами зеленими... Цей образ брили кам'яної я хочу

«Кобзарі» – фронтовики

Пам'яті мого батька, Костянтина Петровича,
інших учасників Великої Вітчизняної війни
присвячується

Переді мною три невеличкі книжечки із назвою «Кобзар», видані у 1942, 1943 і 1944 роках. Із усієї колекції «Кобзарів», яку я зібрав, найбільше ціню саме ці збірки. Чому? Бо вони нагадують мені про бійця, на долю якого випали найтяжчі випробування війни.

прикласти до появи «Кобзаря» в літературі. Ах, сила названої книжки так була велика!».

У травні 1943 року з Уфи 20 тисяч «Кобзарів» вирушили воювати на фронт. А пройти їм до Перемоги належало ще два роки – тяжкі, довгі, політі кров'ю, всіяні могилами. Попереду починалася велика битва за визволення рідної української землі. Ось туди і їхав «Кобзар»-фронтовик.

5 липня 1943-го стартувала Курська битва, яка через місяць закінчилася розгромом німецьких військ. Контрнаступ Червоної Армії на орловському і белгородському напрямках переріс у загальний стратегічний наступ, який розгортався на широкому фронті – від Великих Лук до Чорного моря. В його ході планувалося визволити від ворога всю Лівобережну Україну, форсувати Дніпро і захопити на його правому березі стратегічні плацдарми.

Ворог оцінював Дніпро як серйозну перепону для військ. У серпні-вересні розпочалася операція з визволення України. Разом із бійцями активну участь у цій операції брали «Кобзарі».

Вірш «Вінок» Вадима Скоморовського розповідає про тодішні події у Каневі:

*Звільнивши дніпровський берег,
Натомлені і спітнілі,
Вони окопались мовчки
За вербами у кущах.*

*Крізь голі промерзлі віти
Виднілася гора Чернеча,
І з неї Тарас Шевченко
Вдивлявся у далечинь.
Стояв у тяжкій задумі
Над згарищами*

*й дротами,
Синів своїх довгожданих
З-за обрію виглядав.*

«Кобзарю»-фронтовіку присвятив свій вірш «Дорога реліквія» Іван Паліївець:

*Мені після війни комбат
Прислав реліквію священну –
«Кобзар» Шевченків ... той, що брат
Читав зеніткам щоденно.*

*На нім автограф брат лишив –
Кров запеклась поміж рядків,
Коли від кулі супостата
На снігову упав постіль...*

*Заклечану могилу брата
Вже зарівняла заметіль.*

*...Тулю до серця рідний дар –
Обпалений в боях «Кобзар».*

А ось рядки із вірша Миколи Рибак «Нас заколисував Воло-сожар»:

*Тримаючи прострелений «Кобзар»,
Читав радист натхненно:
«Кари катам, кари!»
Не дочитав, бо чуємо з п'їтьми
Наказ: приготуватись до атаки!
Не прочитали епілогу ми
Могутньої поеми «Гайдамаки»*

...«Кобзарі», які тримаю в руках, дожили до Перемоги. Вони знову й знову нагадують мені про того бійця, на долю якого випали найстрашніші випробування Великої Вітчизняної. Про того бійця, що загинув у перший день війни у Бресті, що впав на широкому полі моєї Корсунь-Шевченківщини, що був смертельно поранений у Берліні. Про того бійця, що, тяжко поранений, знову і знову піднімався в атаку і ходив доти, доки одного травневого дня наказів на атаку вже не віддавали.

